

Vuk'uzenzele

Produced by Government Communications (GCIS)

Sepedi/English

| July 2016 Edition 2

EC water project brings joy

GOVERNMENT IS set to spend R1.5 billion to bring water to the people of the Eastern Cape with six different projects worth millions.

President Jacob Zuma launched the R345 million Ncorha Bulk Water Project in the Chris Hani District Municipality's Bhanti village recently.

The President said the Ncorha project alone would immediately benefit 29 villages in the district

municipality by bringing them tap water for the first time.

To date R229 million has been spent on the project, said the President.

The Ncorha project draws raw water supply from the Ncorha and Lubisi dams, then it is purified at two water treatment works near

the respective dams. The total estimated completion cost of the whole project is R345 million, said President Zuma.

"As government continues to invest in major infrastructure developments in the Chris Hani

Cont. page 2

Help for struggling municipalities

Page 7

AmaLunchbox: food for thought

Page 14

Community Work Programme growing

Page 15

ALSO AVAILABLE ON:

@VukuzenzeleNews

Vuk'uzenzele

Websites: www.gcis.gov.za
www.vukuzenzele.gov.za
E-mail: vukuzenzele@gcis.gov.za
Tel: (+27) 12 473 0179

Free Copy

Re netefatša polokego ya bana

“MAIKEMIŠETŠO A GO ngwadiša senthara ke go netefatša gore bana ba hlokomelwa le go šireletšwa tikologong ye bolekgilego.”

Albert Pule

Ge o sepediša Senthara ya Kgodišo ya Bana (ECD) ye sa ngwadišwago, o roba molao gomme seo se ka ba le ditlamorago tše šoro.

Tebogo Itumeleng, Molaodi-mogolo: Pabalelo ya Leago le Ditirelo tše ikgethilego tša Leago kua Kgorong ya Tlhabollo ya Leago ya Gauteng o bolela gore disenthara tša ECD di swanetše go ngwadišwa go ya ka molao.

“Maikemišetšo a go ngwadiša disenthara tše ke go netefatša gore bana ba hlokomelwa le go šireletšwa tikologong ye bolokegilego.

“Batswadi le bona ba tla tseba gore bana ba bona ba hlokometšwe mo disenthareng tše tsebagalago tša go fihlelela meeno le metheo ye maleba ya ECD go ya ka fao e hlatholotšwego ke Molao wa Bana,” a hlaloša ka gorealo Itumeleng.

Mang le mang yo a ratago go sepediša senthara ya ECD o swanetše go lemoga dinyakwa tše latelago:

- Motho/senthara e swanetše go obamela dipeelano tša meeno le metheo ya ECD go ya ka fao e hlatholotšwego ke Molao wa Bana.
- Senthara yeo e swanetše go fihlelela dinyakwa tša boingwadišo.
- Senthara yeo e swanela go obamela gape le melawana ya mmasepala

le melao ye mengwe ya maleba.

Ga go na letšatši la mafelelo la go ngwadiša senthara ya ECD le gona boingwadišo ke

maahala.

Go hwetša tshedimošo ka botlalo, etela dikantoro tša kgauswi le wena tša kgoro kua dileteng tša go fapafapana. **V**

DIKANTOROKGOLO

Ntheke/ Mantwa/ Phumudzo

Mogala: 011 355 7846/ 355 7845/ 355 7716

Sellathekeng: 082 336 3123/ 082 469 3123/ 076 480 3979

EKURHULENI

Fikiswa Sosola/ Thandekile Shabalala/ Bongsi Dhlamini/ Hlamarisa Mabasa/ Adel De Bruin

Mogala: 011 820 0374/ 011 820 0371/011 748 7620/ 011 820 0379/ 011 820 0396

Sellathekeng: 082 554 4053

EKURHULENI

Malebo More/ Zandile Monama/ Zandile Makgalemela/ Nkhensani Nephawe

Mogala: 011 355 9364/ 011 355 9363/ 011 355 9368/ 011 355 9210

Sellathekeng: 079 894 2273/ 079 529

4589/ 082 469 0413/ 082 414 6909

WEST RAND

Iris Cindi/ Ikgopoleng Rankudu

Mogala: 011 950 7768/ 950 7775

Sellathekeng: 082 331 0903/ 082 448 4801

TSHWANE

Poppie de Villiers/ Marinda Oosthuizen

Mogala: 012 359 3474/ 012 359 3376

Sellathekeng: 079 328 4133/ 079 527 1748

SEDIBENG

Mmabatho Moabi/ Bombeleni Muzhedzi/ Zukiswa Mabutho/ Vuyisile Bolofo

Mogala: 016 930 2092/ 016 342 9114/ 016 930 2051/ 016 930 2094

Sellathekeng: 071 492 1058/ 071 492 1053/ 071 492 1023 / 082 312 3725

Ka fao o ka ngwadišago senthara ya ECD

Kgato 1:

Go thoma senthara ya ECD phemiti ya setifikeiti sa maphelo go tšwa dikantorong tša kgauswi tša mmasepala e ya nyakega.

Kgato 2:

Ge o na le phemiti ya gago ya mmasepala o swanetše go ikopanya le kantoro ya kgauswi le wena ya selete ya Kgoro ya Tlhabollo ya Leago fao mohlankedi wa boingwadišo a tla ahlahlago dilo tše latelago le wena:

- Dinyakwa tša boingwadišo.
- Ditlamego tša semolao.
- Ditshepedišo tša boingwadišo.
- Meeno le metheo.
- Ditokumente tša boingwadišo.
- Ditshepedišo tša peoleihlo. Modirelaleago goba motho yo a dumeletšwego ke Kgoro ya Gauteng ya Tlhabollo ya Leago o tla hlaloša dinyakwa tša boingwadišo le ditokumente tše motho a swanetšego go di tlatša. Tšona di akaretša tše:
- Diforomo tša tirelokgopelo (foromo ya 11 le ya 16).
- Foromo ya Annexure A (ya dintlha tša maloko a bašo-

medi le mangwalo a bona a thuto).

- Diforomo tša Annexure B le C (tša dikgetho tša dihlopha tša mengwaga ya go fapafapana).
- Foromo ya 29 (e swanetše go tlatšwa ke molaodi wa senthara).
- Tirelokgopelo ya setifikeiti sa tšhoganyetšo (leano la boiphološo kotsing).
- Kwano ya go hiriša, ge go le maleba.
- Dintlha ka sebopego sa senthara yeo.
- Polane ye dumeletšwego ya moago.

Kgato 3:

Ge ditokumente tše nyakegago di tlišitšwe, modirelaleago goba motho ofe goba ofe yo a thwetšwego ebile a dumeletšwe ke Kgoro ya Gauteng ya Tlhabollo ya Leago o tla dira tše latelago:

- O tla fana ka faele go modirelaleago gore a laole tšhepedišo ye go ya pele.
- O tla beakanya diketelo tša go ya senthareng yeo go lekola tlhokomelo ya bana ka kakaretšo, dipeakanyo tša tsamaišo le dipeakanyo tša

ditšhelete.

- O tla tlatša foromo ya go hlahlola.
- O tla tšea sephetho ka mohuta wa setifikeiti boingwadišo seo se tla lokollwago.
- O tla fana ka setifikeiti sa ditirelo tša tlhokomelo ye sa felelago le tša boingwadišo bja lenaneo la ECD. Molaodi wa selete o tla di saena.

Setifikeiti se feletšego sa boingwadišo se molaong lebaka la mengwaga e mehlano. Setifikeiti sa nakwana se tla ba molaong go thoma ka nako ya go lekana dikgwedi tše tshela go fihla ngwaga o tee.

Kgato 4:

Modirelaleago goba motho yo a thwetšwego ebile a dumeletšwe ke Kgoro ya Gauteng ya Tlhabollo ya Leago o tla no dula e beile senthara yeo leihlo le lenaneo la yona.

Diketelo senthareng yeo di tla dirwa go lekola ge e ba go latelwa dipeelano tša boingwadišo gotee le meeno le metheo.

Mehola ya boingwadišo:

- Boingwadišo bo dumelela se-

nthara ya ECD gore e šome bjalo ka ye e lego molaong mola e latela meeno le metheo ye nyakegago.

- Senthara ya ECD e ka swanela ke go humana phokoletšo.
- Senthara ya ECD e ka holega go tšwa kagong ya mabokgoni le mananeo a mangwe ao a abjwago ke Kgoro ya Gauteng ya Tlhabollo ya Leago.
- Ditsebi tše thwetšwego mo disenthareng tše ngwadišitšwego tša ECD di ka hlahlwa mahala go fihla maamong a bone (4) a NQF ka Kgoro ya Gauteng ya Thuto.

Go tlo direga eng ge eba senthara yeo ya ECD e se ya ngwadišwa?

Go palelwa ke go ngwadiša senthara ya ECD ke kgatako ya Molao wa Bana wa 2005, gomme se se ra gore senthara yeo e tla ba e šoma ka mo go sego molaong. Tsebišo ya phe-thagatšo ya molao e ka fiwa disenthara tše bjalo tša ECD. Kgoro ya Tlhabollo ya Leago e ka itebanya le Kgorotsheko ya Godimo go gapeletša mosepedišo wa senthara gore a emiše ka go e sepediša.

Ka mo o ka hlaolago senthara ye maleba ya ECD

Batswadi le bahlokamedi ba swanetše go kgonthišiša ge eba senthara ya ECD e ngwadišitšwe le Kgoro ya Tlhabollo ya Leago (ge setifikeiti sa boingwadišo sa go ba le leswaokgwebo la Gauteng se laeditšwe).

Go dira bjalo go thuša gape le go netefatša gore lenaneo thuto le rutwago ke senthara ya ECD le lemogwa ke Kgoro ya Thuto, gore barutiši goba ditsebi ba na le mangwalo a maleba a thuto, le gore bana ba fiwa phepo ye maleba. **V**

Go hwetša tshedimošo ka botlalo, etela:
Facebook Gauteng Department of Social Development
Twitter @gpSocDev
www.socdev.gpg.gov.za
Nomoro ya bohle ya mogala 08600 11000
www.gautengonline.gov.za

Thušo mebasepaleng ye hlakago

GO NA LE TSHEPHO le thušo mebasepaleng ye hlakago.

Chris Bathembu

Ke go ya ka Tona ya Kgoro ya Tirišano ya Makala a Pušo le Merero ya Setšo (CoGTA) e bago Des van Rooyen.

Ge a be a bolela le *Vuk'uzenzele*

Mengwaga e 15 ya mmušo wa temokrasi

E šetše e le mengwaga e 15 go tloga dikgethong tša mathomo tša Afrika Borwa tša temokrasi. Tona ya Tirišano ya Mebušo le Merero ya Setšo Des van Rooyen o bolela gore ba bile le kgatelopele ye ntši maamong a pušoselegae eupša le ge go le bjalo go sa ntše go na le ditlhotlo tše nyakago go fenywa.

Dikgetho tša pušoselegae tša 5 Manthole 2000 di fetošitše bokapele bja pušoselegae.

Mellwane e mefsa ya mmasepala ye akaretšago karolo ye nngwe le ye nngwe ya naga ebile e le yeo e fedišitšego karoganyo ya mmušo wa kgethollo e thadilwe. "Ke mošomo wo montši kudu wo dirilwego eupša ke nagana gore e ka ba bošilo kudu...go ruma ka gore dilo ka moka ga di na bosodi. Re tšweletše go tšwa mengwageng e mentši ya bokoloniale. Re tšweletše go tšwa mengwageng e 50 ya pušo ya kgethollo. Nnete ke gore ditšhalelomorago e santše e le tše ntši eupša re fihleletše dikgolo tše bonagalago tše ntši.

"Re abetše batho ba rena ditirelo, elego ditirelo tšeo ba bego ba sa di hwetše kgale. Go na le dikgolo tše ntši tše dirilwego eupša re ba mathomo ba go amogela gore tše ntši di sa hloka go dirwa. Se bohlokwahlokwa ke gore godimo ga mengwaga ye e 15 go na le tše ntši tše re ithutilego tšona ebile di ka išwago pele," arealo Tona.

zele, Tona Van Rooyen o gateletše gore mebasepala ke yona e lego ka pele kabong ya ditirelo ebile e bohlokwa go anegela batho kanegelo ya mengwaga e 15 ya mmušoselegae wa temokrasi. Phihlelelo ye e ketekwa wona ngwaga wo.

Tona o bolela gore go bohlokwa kudu gore mang le mang a thuše go dira gore maemo a a mmušo a be le mohola.

Bodiragatši bja mebasepala bo a fapafapana eupša ye e šomago ka go fokola e atiša go tanya šedi setšhabeng, a realo. Le ge go le bjalo, Tona o tlaleditše ka gore pego ya Mohlakisipharephare (AG) dipoelong tša tlhakišo ya pušoselegae ngwageng wa ditšhelete wa 2014/15 e kgonthišitše gore mošomo wo montši o sa dirwa mebasepaleng.

"Go na le mebasepala ye šomago gabotse magorong ka moka a mararo. Re gopola

Tona Des van Rooyen o boletše gore mebasepala ke yona e lego ka pele kabong ya ditirelo.

gore ka go ithuta go ye mengwe, a mangwe a maitemogelo a mebasepala ye a ka dirišwa go kaonafatša bodiragatši mebasepaleng ya rena ya go se šome gabotse."

Pego ya AG e laeditše gape gore go na le mebasepala ye hlakago thušo. CoGTA, ka

go šomammogo le Matlotlo a Bosetšhaba, e tšweleditše ditlulaganyo tša magato tša ka morago ga tlhakišo go thekga mebasepala ye hlakago go phošolla mabošaedi a ona.

"Re santše re nagana gore re sana le leeto le le telele kudukudu mebasepaleng ya di-

nagamagaeng. Go ya ka nna ke nagana gore seo se dirwa kudu ke motheo wa ikonomi mebasepaleng yeo ka gona mebasepala ye bjalo e šitwa ke go bokelela bašomedi ba maitemogelo gore ba šogašogane le mathata a yona," arealo Tona. ▀

Afrika Borwa e itokišeditše dikgetho

DIPEAKANYO KA MOKA di lokile Dikgethong tše tlogo tša

Kgoro ya Tirišano ya Makala a Pušo le Merero ya Setšo (CoGTA) le Khomišene ye Ikemetšego ya Dikgetho (IEC) di itokišeditše Dikgetho tša Mebasepala, o realo Tona Des van Rooyen.

IEC le bakgathatema ba bangwe ba šoma bošego le mosegare go netefatša gore dikgetho di swara tikologong ye renago khutšo, ya mahala le ya go se tšee letlhakore, a tlaletša ka gorealo.

Ge a be a bolela ka ditlamorago tša sephetho sa moragorago sa Kgorotsheko ya Molaotheo mabapi le lenaneo la bakgethi, Tona o boletše gore go tla dirwa tšohle go netefatša gore IEC e obamela kahlolo ya kgorotsheko ka botlalo.

Ka la 14 Phupu, kgorotshe-

ko e tšeere sephetho sa gore Dikgetho tša Mebasepala di ka tšwelapele ka la 3 Phato ntle le lenaneo le feletšego la bakgethi.

Le ge go le bjalo, kgorotsheko ya molaotheo e file IEC dikgwedi tše 18 go lokiša mabošaedi ao le go humana diaterese tše sego gona tša dimilione tša bakgethi bao ba ngwadišitšego.

Tona Van Rooyen o boletše gore mmušo o tla thuša IEC go kwalakwatša lesolo la kgoparara go obamela taelo ye ya kgorotsheko pele ga letšatši le beilwego la mafelole.

"IEC, ka go šomišana le Komiti ya Ditona tša ka Nageng ye hlomilwego go swaragana le dikgetho, e tla netefatša gore go na le kobamelole ka botlalo."

Tona o hlohleleditše gape

le maAfrika Borwa gore ba se atiše go diriša dikgaruru ge dikgetho di ntše di batamela a bolela le gore mohuta ofe goba ofe wa dikgaruru le matšhošetši ga o amogelege.

"Re swenyegile kudu ka go runya ga ditiragalo tša dikgaruru tšeo di šetšego di itemogetšwe ge dikgetho di batamela. Moya wo wa boipelaetšo bja dikgaruru o re hlobaetša kudu. Re dira biopiletšo bathong ba rena gore ba latele magato a go rena khutšo a go rarolla dikgakgano tša bona. Re latola mehuta ka moka ya dikgaruru tše amanago le dikgetho".

Obontšhitše gore ga se fela mošomo wa IEC gonetefatša gore tikologo e maleba dikgethong tše mahala le tša go se tšee letlhakore.

"Ka moka re na le tema ye re swanetšego go e kgatha. Mekgatlo ka moka ya dipolotiki a saenne melao ya maitshwaro yeo e swanetšego go e latela ka dinako ka moka. Ka moka ga rena bjalo ka bakgathatema re swanetše go kgatha tema ya rena," arealo Tona. ▀